

УДК 378.4.093(477.46–25)ЧНУ«197/198»(045)
DOI: 10.31651/2076-5908-2021-2-65-71

МАЗУР Оксана Олександрівна,
кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри історії України
Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького,
Orcid ID: 0000-0001-6867-6750
e-mail: ksuha8875@ukr.net

СИНЯВСЬКА Лариса Іванівна,
доктор історичних наук, професор,
професор кафедри історії України
Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького
Orcid ID: 0000-0001-5575-5775
e-mail: syniavska_larysa@ukr.net

ДІЯЛЬНІСТЬ ФАКУЛЬТЕТУ ГРОМАДСЬКИХ ПРОФЕСІЙ ЧЕРКАСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО ІНСТИТУТУ В 1970–1980-х рр.

У статті досліджено діяльність факультету громадських професій (ФГП) Черкаського державного педагогічного інституту імені 300-річчя возз'єднання України з Росією в 1970–1980-х рр. Простежено його становлення, функціонування та місце у системі професійної освіти. Визначено основне завдання ФГП, що вбачалося в набутті студентами потрібних знань і практичних навичок із організації масово-політичної, культурно-освітньої, спортивної й туристично-екскурсійної роботи, з керівництва колективами художньої самодіяльності, технічними й іншими гуртками, а також залучення студентів до поширення політичних, науково-технічних знань серед населення, розвиток у юнацтва естетичних поглядів і смаків. Стверджується, що діяльність ФГП була підпорядкована триєдиній меті т.зв. «комплексного комуністичного виховання» – ідейно-політичного, трудового та морального, що дозволило б його випускникам поповнити лави майбутніх «будівників комунізму».

Ключові слова: Черкаський державний педагогічний інститут, факультет громадських професій (ФГП), професійна освіта, «комуністичне виховання», трудове виховання.

Постановка проблеми. Процес «комуністичного виховання» студентства передбачав його активну участь у громадському житті вузу і суспільства в цілому. Однією з форм «комуністичного виховання» студентів і, зокрема, підвищення їх громадської активності, були факультети громадських професій. З метою підготовки студентів до майбутньої суспільно корисної діяльності та їх виховання у комуністичному дусі (для суспільства корисних людей) у Черкаському державному педагогічному інституті створюється факультет громадських професій (ФГП), який через певний час займає досить помітне місце у системі професійної освіти та суспільно-корисної практики. Загалом ФГП надавав додаткові можливості для включення молодих спеціалістів у суспільно-політичну, соціально-культурну і виховну роботу. Питання діяльності факультету громадських професій у Черкаському державному педагогічному інституті не було темою окремого дослідження, однак, побіжно розглянуто у колективній монографії за редакцією В. В. Масненка «Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького: столітня історія» [1].

Мета. Дослідити діяльність факультету громадських професій у Черкаському державному педагогічному інституті імені 300-річчя возз'єднання України з Росією в 1970–1980-х рр.

Виклад основного матеріалу. Життя в радянську добу було суворо підпорядковане встановленим режимом правил і вимогам. Керівництво Черкаського державного педагогічного інституту в 1970–1980-х рр., як і в попередні часи, продовжувало доволі ретельно регламентувати і контролювати повсякденне життя студентів і в навчальний час (передусім успішність), і в позаурочний (дозвілля).

Значну частину так званого «вільного часу» студенти приділяли самостійній роботі, яка була належно організована тими ж викладачами. Систематично здійснювався контроль за самостійною роботою студентів в спеціалізованих кабінетах, читальних залах, лабораторіях. Загалом цей різновид діяльності регламентувався спеціальним планом-календарем і розкладом на весь тиждень: у понеділок, після навчальних занять, діяв загальноінститутський студентський лекторій, у вівторок та четвер працювали гуртки художньої самодіяльності, у середу на політгодинах пропагували комуністичні ідеали, у п'ятницю робота зосереджувалася на факультетах, де зазвичай читали лекції та проводили бесіди, у суботу найчастіше влаштовували вечір відпочинку.

Ідейно-виховна і культурно-масова робота в інституті здійснювалася під керівництвом і ретельним наглядом партійної організації інституту, основною метою якої було забезпечення комплексного підходу до ідейно-політичного, трудового і морального виховання. Цій меті служив комплексний план ідеологічного виховання студентської молоді з першого до випускного курсу. В інституті була створена чітка система політичної освіти, яка включала теоретико-методологічні семінари професорсько-викладацького складу, гуртки політичної освіти, систему політичної освіти студентів (вивчення суспільних наук, політзаняття, лекторії). При загальноінститутському студентському лекторії працювала школа молодого лектора та школа молодого комуніста. Лекторій мав охоплювати «найбільш актуальні» проблеми марксистсько-ленінської теорії: зокрема, показ історичної переваги соціалізму над капіталізмом; виховання молоді в дусі радянського патріотизму та пролетарського інтернаціоналізму, непримиренності до буржуазної ідеології, до ворогів соціалізму; обґрунтовувалася необхідність підвищення пильності радянських людей. Ось деякі з тем таких лекцій: «Викриття буржуазних фальсифікаторів історії Великої Вітчизняної війни», «Права і обов'язки радянського студента», «Про боротьбу з ідеологічними диверсіями проти радянського народу на сучасному етапі», «XXV з'їзд КПРС – величезна політична подія у житті нашої партії і народу, подія великого міжнародного значення», «XXV з'їзд КПРС про реакційну суть внутрішньої і зовнішньої політики маоїзму» тощо [2, 177].

Водночас у відповідності до триєдиної мети «комплексного комуністичного виховання» студенти інституту активно долучалися до суспільно-корисної праці. Поруч з обов'язковою педагогічною практикою у школах, дитячих будинках, ДЮСШ, вони залучалися і до роботи в ЖЕКах, на дитячих майданчиках, щоб допомогти подолати проблему дитячої бездоглядності.

Досить помітне місце в системі професійної освіти та суспільно-корисної практики студентів інституту займав факультет громадських професій (ФГП), який в цей період на громадських засадах очолювала доцентка С. В. Звірковська. Він надавав студентам можливість набути додатково такі громадські спеціальності: організатор комсомольської та профспілкової роботи, організатор та виконавець радянських обрядів, інструктор ГПО, бібліотекар, старший піонервожатий, громадський фотокореспондент, інструктор воєнно-патріотичного виховання, екскурсовод-краєзнавець, керівник гуртка художньої самодіяльності, керівник спеціального гуртка, в тому числі технічних (радіотехнічного, авіамодельного, фотгуртка, автомобільного, тракторного тощо). Також на ФГП студенти отримували підготовку до роботи в школі: редактором стінної преси, спеціалістом з роботи з батьківським колективом, керівником і організатором клубу інтернаціональної дружби, організатором позакласної роботи в школі [3, 4].

Випускники школи молодого лектора та ФГП отримували додаткові можливості для майбутнього працевлаштування і тимчасового працевлаштування влітку.

Розпочав свою діяльність ФГП в першій половині 1970-х рр., але більшість відділень почали діяти з другої половини десятиліття. До 1980 р. за цими громадськими спеціальностями було підготовлено 6041 особу [4, 130–131].

Найчисельнішими були випуски школи молодого лектора. Так, в 1975–1976 навчальному році в ній займалося 500 студентів [5, 23], у 1983 р. кількість таких студентів становила 767 осіб зі всіх чотирьох факультетів інституту. Щорічні випуски факультету громадських професій були приблизно такими: (для прикладу взято 1978 р.) 410 лекторів,

439 піонервожатих, 18 керівників художньої самодіяльності, 158 бібліотекарів [6, 8]. Успішним випускникам за відмінне навчання і активну участь у роботі факультету оголошували подяку і нагороджували грошовою премією у розмірі 15 руб. [7, 21].

Школа молодого лектора готувала студента до майбутньої пропагандистської роботи серед населення. Тут навчалися студенти II-х і III-х курсів з чотирирічним навчанням та III-х, IV-х курсів з п'ятирічним навчанням. Вони слухали лекції, навчалися складати тексти лекцій для виступів перед населенням, навчалися майстерності читання лекцій, мали тексти лекцій, прорецензовані викладачами кафедр філософії та спеціальних кафедр хімії, фізики, і виступали з ними перед студентами, педагогічними колективами та учнями середніх шкіл. Заняття проходили у відповідності до програми, затвердженої Мінвузом СРСР, при цьому враховувалася специфіка кожного факультету. Лекції та практичні заняття проводили провідні викладачі кафедр суспільних наук, педагогіки, психології та спеціальних кафедр. Заняття проводилися двічі на місяць [8, 46].

У школі молодого лектора працювало 7 секцій: 2 – суспільно-політичні, 4 – за профілем ВНЗа, 1 – з молодіжної тематики. Особливе схвалення у керівництва мала секція лекторів-атеїстів природничого факультету. Слухачі цієї школи залучалися міським товариством «Знання» до перевірки атеїстичної роботи в середніх школах № 7, 17, 19, ЗІВ, на меблевому комбінаті, виробничому об'єднанні «Азот» м. Черкаси. Проводили атеїстичні вечори в школі № 7, в кооперативному технікумі, на консервному комбінаті. Читали лекції «Наука і релігія про явища в природі», «Хімія викриває чудеса релігії», які супроводжувалися демонстрацією дослідів [8, 46]. Після закінчення навчання в цій школі студенти отримували посвідчення пропагандиста. А кращих за рекомендацією керівництва інституту приймали в члени товариства «Знання» [3, 4].

У слухачів відділення організаторів і виконавців радянських обрядів перший випуск відбувся в 1983 р. Дипломи отримало 8 чоловік. Навчальні заняття для них проводили співробітники будинку народної творчості. Слухачі оволодівали умінням проводити зазначені обряди для населення.

Відділення організаторів комсомольської та профспілкової роботи складалося з профспілкових і комсомольських активістів. Лекції і практичні заняття для них проводили співробітники обкому та міськкому ЛКСМ, та профспілки. В 1983 р. такий диплом отримало 9 осіб [9, 46].

Із 1983 р. за новою програмою почало працювати відділення екскурсологів-краєзнавців. Заняття для них проводили методисти обласної станції юних туристів. У 1983 р. відбувся перший випуск слухачів відділення інструкторів оборонно-масової роботи в школі. Дипломи отримало 20 осіб. Такі спеціалісти проводили організаційну, воєнно-патріотичну виховну роботу з учнями, керували воєнно-прикладними гуртками, воєнно-спортивними іграми «Зарниця», «Орленок» і, у разі необхідності, керували воєнною підготовкою школярів старших класів [8, 46].

На бібліотечному відділенні заняття проводили спеціалісти бібліотеки інституту. Слухачі курсу не лише відвідували лекції та практичні заняття, а й працювали в бібліографічному відділі, відвідували тематичні і оглядові екскурсії в шкільну бібліотеку, в обласну бібліотеку для дітей та юнацтва. До функцій бібліотекаря школи входили підготовка свята книги, читацьких конференцій, тематичних виставок, диспутів. Тому підготовка таких спеціалістів передбачала не лише теоретичні заняття, а й безпосередню роботу зі школярами.

Так, у 1982 р. на відділення шкільних бібліотекарів було зараховано студентів I курсу фізико-математичного факультету 28 осіб, філологічного – 45; на відділення старших піонервожатих із фізико-математичного факультету 18 осіб, філологічного – 36; на відділення шкільних екскурсологів із фізико-математичного факультету 2 осіб, філологічного – 59; на відділення інструкторів шкільного туризму із фізико-математичного факультету 14 осіб, філологічного – 3; на відділення організаторів і виконавців радянських обрядів із фізико-математичного факультету 14 осіб, філологічного – 21; на відділення керівників шкільних фотогуртків із фізико-математичного факультету 27 осіб, філологічного – 12. На відділення громадських інструкторів комплексу ГПО було

зараховано студентів III курсу природничого факультету 35 осіб, фізико-математичного факультету – 65 та філологічного – 70. Тим часом, 47 студентів випускових курсів природничого факультету було зараховано на відділення громадських інструкторів охорони природи; на відділення школознавства із фізико-математичного факультету – 20 осіб та з філологічного – 41 особа. Із факультету фізичного виховання на відділення організаторів воєнно-патріотичного виховання і громадських інструкторів-тренерів стрілецького спорту на організаторів воєнно-патріотичного виховання в школі зараховано 22 особи, на громадських інструкторів-тренерів стрілецького спорту – 26 та на відділення керівників шкільної преси – 16. Загалом на ФГП у 1982 р. було зараховано 621 особу. Факультет доручив комітету комсомолу визначити склад відділення організаторів комсомольської роботи, а профкому – відділення організаторів профспілкової роботи. Керівниками цих відділень було призначено Т. В. Сову та В. М. Марущака [10, 230–239].

Вже у 1983 р. керівництво інституту наголошувало на позитивній роботі ФГП, де підготовку пройшли сотні студентів, які отримали поряд з основною і другу професію. Відзначаючи 10 річну діяльність факультету, 4 травня 1983 р., за сумлінну роботу з підготовки та виховання вчительських кадрів було нагороджено грамотою декана факультету, кандидата педагогічних наук, викладача кафедри педагогіки Ю. А. Кусого та секретаря О. Г. Демченко [11, 37].

Зауважимо, що деканом ФГП Ю.А. Кусого було призначено 9 вересня 1980 р., тоді ж було сформовано Раду ФГП (19 осіб) та включено у її склад керівників відділень. Зокрема у 1980 р. факультет складався із 13 відділень: школознавства, піонервожатих і старших піонервожатих, лекторів, організаторів стінної преси в школі, керівників фотогуртків в школі, шкільних екскурсиводів і красзнавців, комсомольської та профспілкової роботи, організаторів військово-патріотичного виховання та оборонно-масової роботи в школі, організаторів і керівників художньої самодіяльності в школі, інструкторів охорони природи, організаторів радянських обрядів, інструкторів ГПО, бібліотечне [12, 178–179].

Невід'ємною складовою «комуністичного виховання» було трудове загартування. Тому керівництво інституту організовувало і заохочувало різні волонтерські ініціативи студентів на громадських засадах, які разом з педагогічною практикою сприяли опануванню педагогічними вміннями та навичками і розширювали спектр додаткових громадських спеціальностей.

Так, влітку 1976 р. більше 20-ти педагогічних загонів Черкаського державного педагогічного інституту виїжджало до піонерських таборів, 2 педагогічні загони надавали допомогу вихователям ЖЕКів міста в організації вільного часу дітей і підлітків у літній період. За підсумками 1975 р. ряд студентів і колектив педагогічного загону, який працював на дитячих майданчиках міста, за плідну роботу з організації літнього відпочинку піонерів і школярів були нагороджені почесними грамотами Центральної ради всесоюзної організації імені В. І. Леніна [13, 4].

До того ж, у 1975–1976 навчальному році студенти факультету фізичного виховання і спорту добровільно об'єдналися в педагогічний загін «Геній». Свій вільний час вони присвятили боротьбі з дитячою бездоглядністю. Вони чергували в дитячих кімнатах міліції, патрулювали по місту. Маючи на обліку «важких» дітей, регулярно зустрічалися з ними, бували в школах і дома. Органи внутрішніх справ, комісії у справах неповнолітніх при райвиконкоммах відмічали позитивні наслідки такої роботи студентів, і відчували конкретну допомогу у цій важкій та благородній справі.

А в 1976 р. в інституті було створено педагогічний загін ім. А. С. Макаренка, роботу якого було спрямовано на виховання дітей-сиріт Черкаського дитячого будинку. Студенти загону надавали велику практичну допомогу в прибиранні території, ремонтних роботах, а також у виховній роботі серед дітей. Обраний штаб у складі 13 осіб спрямовував діяльність всього загону. Керівництво дитячого будинку надзвичайно позитивно оцінювало роботу студзагону і з теплою відгукувалося про реакцію дітей-сиріт на опіку студентів [14, 51].

Отже, головним завданням ФГП Черкаського державного педагогічного інституту було максимальне залучення його слухачів до суспільної діяльності за другою громадською професією. Від ступеня участі студентства в цій діяльності залежало і підвищення його

суспільної активності. Спеціальні опитування студентів-слухачів ФГП показували, що для них було важливо відчувати, що їх громадська професія має соціальний зміст і буде корисною для людей і дасть вихід особистим нахилам. Тобто, позбавлені альтернативних за змістом впливів, студенти, дехто щиро, а дехто байдуже, були, по суті, приречені поповнити ряди суспільства корисних людей.

Висновки. Помітним явищем у житті Черкаського державного педагогічного інституту в 1970-х – 1980-х роках був факультет громадських професій. ФГП створював додаткові можливості для залучення молодих спеціалістів у суспільно-політичну, соціально-культурну і виховну роботу. Основне завдання ФГП вбачалося в набутті студентами потрібних знань і практичних навичок із організації масово-політичної, культурно-освітньої, спортивної й туристично-екскурсійної роботи, з керівництва колективами художньої самодіяльності, технічними й іншими гуртками, а також залучення студентів до поширення політичних, науково-технічних знань серед населення, розвиток у юнацтва естетичних поглядів і смаків. Керівництво інституту створювало умови, щоб значна частина слухачів ФГП залучалася до громадської діяльності і могла працювати на користь суспільства ще в період навчання у вузі.

Таким чином, діяльність факультету громадських професій, яка за задумом мала збагачувати його випускників ідейно-політичним, трудовим, естетичним, фізичним та ін. вихованням, повністю відповідала триєдиній меті «комплексного комуністичного виховання» студентів, які неминуче повинні були поповнювати ряди майбутніх «будівників комунізму». Вочевидь, що така надмірна ідеологізація була зумовлена специфікою пізньорадянської доби і, в більшості, сприймалася не як складова світоглядних переконань, а як вимушений атрибут загальноприйнятих «правил гри».

Список використаної літератури

1. Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького: столітня історія : колективна монографія / керів. автор. кол. і наук. ред. В. В. Масненко. – Черкаси : Вид. Ю. Чабаненко, 2021. – 342 с.
2. Державний архів Черкаської області (Держархів Черкаської обл.), ф. Р-193, оп. XII, спр. 87, арк. 177.
3. Держархів Черкаської обл., ф. Р-193, оп. XII, спр. 76, арк. 4.
4. Держархів Черкаської обл., ф. Р-193, оп. 11, спр. 207, арк. 130–131.
5. Держархів Черкаської обл., ф. Р-193, оп. XII, спр. 50, арк. 23.
6. Держархів Черкаської обл., ф. Р-193, оп. 9, спр. 8, арк. 8.
7. Архів ЧНУ, ф. Р-193, оп. 2, спр. 130, арк. 21.
8. Держархів Черкаської обл., ф. Р-193, оп. 11, спр. 509, арк. 46.
9. Держархів Черкаської обл., ф. Р-193, оп. 11, спр. 356, арк. 46.
10. Архів ЧНУ, ф. Р-193, оп. 2, спр. 100, арк. 230–239.
11. Архів ЧНУ, ф. Р-193, оп. 2, спр. 109, арк. 37.
12. Архів ЧНУ, ф. Р-193, оп. 2, спр. 222, арк. 178–179.
13. Держархів Черкаської обл., ф. Р-193, оп. 10, спр. 29, арк. 4.
14. Архів ЧНУ, ф. Р-193, оп. 11, спр. 575, арк. 51.

References

1. (2021). *Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy: century-old history : collective monograph* / head of the author's team and scientific editor V.V. Masненко. Cherkasy: Publication Yu. Chabanenko. (in Ukr.)
2. State Archive of Cherkasy region, fund P-193, description XII, case 87, sheet 177. (in Ukr.)
3. State Archive of Cherkasy region, fund P-193, description XII, case 76, sheet 4. (in Ukr.)
4. State Archive of Cherkasy region, fund P-193, description 11, case 207, sheet 130–131. (in Ukr.)
5. State Archive of Cherkasy region, fund P-193, description XII, case 50, sheet 23. (in Ukr.)
6. State Archive of Cherkasy region, fund P-193, description 9, case 8, sheet 8. (in Ukr.)
7. Archive of Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy, fund P-193, description 2, case 130, sheet 21. (in Ukr.)
8. State Archive of Cherkasy region, fund P-193, description 11, case 509, sheet 46. (in Ukr.)
9. State Archive of Cherkasy region, fund P-193, description 11, case 356, sheet 46. (in Ukr.)
10. Archive of Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy, fund P-193, description 2, case 100, sheet 230–239. (in Ukr.)

11. Archive of Cherkasy National University, fund P-193, description 2, case 109, sheet 37. (in Ukr.)
12. Archive of Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy, fund P-193, description 2, case 222, sheet 178–179. (in Ukr.)
13. State Archive of Cherkasy region, fund P-193, description 10, case 29, sheet 4. (in Ukr.)
14. Archive of Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy, fund P-193, description 11, case 575, sheet 51. (in Ukr.)

MAZUR Oksana, Candidate of Historical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Ukraine history Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy,
e-mail: ksuha8875@ukr.net,
SYNIAVSKA Larysa, Doctor of Historical Sciences, Professor, Professor of the Department of History of Ukraine Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy,
e-mail: syniavska_larysa@ukr.net

ACTIVITIES OF THE FACULTY OF PUBLIC PROFESSIONS OF THE CHERKASY STATE PEDAGOGICAL INSTITUTE IN 1970-1980S

Abstract. Introduction. *The process of «communist education» of students involved their active participation in the public life of the university and society as a whole. One of the forms of communist education of students and, in particular, increasing their public activity, were the faculties of public professions. In order to prepare students for future socially useful activities and their education in the communist spirit (for the society of useful people) in Cherkasy State Pedagogical Institute was created the Faculty of Public Professions (FPP), which after some time occupies a prominent place in vocational education and socially useful practices. In general, the FPP provided additional opportunities for the inclusion of young professionals in socio-political, socio-cultural and educational work.*

Purpose. *Find out and highlight the activities of the Faculty of Public Professions at the Cherkasy State Pedagogical Institute named after the 300th anniversary of the reunification of Ukraine with Russia in the 1970s – 1980s.*

Results. *As a result of the conducted research, it is substantiated that the faculty of public professions (FPP) occupied a rather noticeable place in the system of professional education of students of the Cherkasy State Pedagogical Institute in 1970–1980. He gave students the opportunity to acquire additional public specialties such as: organizer of komsomol and trade union work, organizer and performer of soviet rites, GPO instructor; librarian, senior pioneer; public photojournalist, instructor of military and patriotic education, guide, head of special circle, including technical (radio engineering, aircraft modeling, photo circle, automobile, tractor, etc.). Also at FPP students were trained to work at school: the editor of the old press, the specialist on work with parental collective, the head and the organizer of club of the international friendship, the organizer of extracurricular work at school. Graduates of the young lecturer school and FPP received additional opportunities for future employment and temporary employment in the summer.*

It is also substantiated that the main task of the Cherkasy State Pedagogical Institute was to maximize the involvement of its students in public activities in the second public profession, because the degree of student participation in this activity depended on increasing its social activity.

Originality. *The scientific novelty of this study is determined by the introduction into scientific circulation of unpublished archival materials of the State Archive of Cherkasy region and the archive of Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy, which are a representative source of this research and conclusions, made by the authors.*

Conclusion. *A notable phenomenon in the life of the Cherkasy State Pedagogical Institute in the 1970s – 1980s was the Faculty of Public Professions. FPP created additional opportunities for the involvement of young professionals in socio-political, socio-cultural and educational work. The main task of the FPP was to provide students with the necessary knowledge and practical skills in organizing mass political, cultural, educational, sports and tourism activities, leading amateur art groups, technical and other groups, as well as involving students in the dissemination of political, scientific and technical knowledge among the population, the development of youth's aesthetic views and tastes.*

The management of the institute created conditions for a significant part of FPP students to be involved in public activities and to be able to work for the benefit of society during the period of study at the university.

Thus, the activities of the Faculty of Social Professions, which were intended to enrich its graduates with ideological and political, labor, aesthetic, physical and other education, fully met the threefold

goal of comprehensive communist education of students who were to join the ranks of future «builders of communism».

Key words: Cherkasy State Pedagogical Institute, Faculty of Public Professions (FPP), vocational education, communist education, labor education.

Одержано редакцією 21.10.2021
Прийнято до публікації 25.10.2021

УДК 001+94(477.46-21) «1991/2003»
DOI: 10.31651/2076-5908-2021-2-71-80

МИХАЙЛЮК Юрій Миколайович,
кандидат історичних наук, доцент
кафедри історії України Черкаського
національного університету
імені Богдана Хмельницького
Orcid ID: 0000-0003-1359-8454
e-mail: mykhailiuk_10@ukr.net

РОЗВИТОК НАУКИ В ЧЕРКАСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО (1990-х – початок 2000-х рр.)

У статті розкрито систему організації науково-дослідної роботи в Черкаському національному університеті імені Богдана Хмельницького в 1990-х – на початку 2000 рр.: охарактеризовано структуру наукових підрозділів та специфіку їх діяльності, окреслено основні напрямки наукової роботи закладу, особливості формування штату наукових кадрів, зазначено якісні показники науково-дослідної сфери життєдіяльності університету.

Ключові слова: наука, науково-дослідна робота, науково-дослідний центр, аспірантура, докторантура, дисертація, наукові конференції, публікації, студентська наука.

Постановка проблеми. Науково-дослідна робота у закладах вищої освіти є цінним джерелом формування інтелектуального ресурсу в середовищі як викладачів, так і студентів. В суб'єктному сенсі вона дає можливість розкрити власний творчий потенціал, розширити професійні знання та ерудицію, розвинути аналітичні здібності та вміння застосовувати дослідницькі результати в професійній сфері. Водночас для освітніх закладів наукові дослідження є, передусім, ключем до здобуття конкурентоспроможних наукових, науково-технічних результатів прикладного значення, застосування нових отриманих знань у процесі підготовки здобувачів освіти, а також формування високоякісного наукового кадрового потенціалу. На сучасному етапі розвитку вищої освіти України наукова складова діяльності та її здобутки є одними із визначальних показників поступу та конкурентоспроможності закладів вищої освіти. Особливо важливим чином це стосується тих, що є лідерами освітньої галузі в регіонах. Саме таким є Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького – сучасний потужний освітній і науковий центр із 100-літньою історією, знаний і авторитетний в Україні та далеко за її межами. Нині університет має вагомі здобутки й досить високі показники діяльності в науковій царині на державному рівні. Значною запорукою цьому є попередній досвід ведення наукової діяльності, аналіз якого заслуговує на окрему увагу. Передусім це стосується досить складного в усіх сенсах періоду 1990-х – початку 2000 рр.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика розвитку науково-дослідної сфери діяльності Черкаського національного університету в окреслений вище період здобула певний інтерес в історіографії, але відображена переважно як складова значно ширшого хронологічного діапазону. Саме в такий спосіб вона представлена в публікаціях А. І. Кузьмінського [1], В. В. Масненка [2], О. З. Силки та Л. І. Синявської [3], І. А. Фаренія [4]. Сюди також можна віднести праці, присвячені науково-творчій діяльності академіка АПН України Т. С. Яценко (С. М. Аврамченко, І. В. Євтушенко, І. М. Сергієнко [5]) та становленню і розвитку наукової школи професора А. Г. Морозова (С. В. Корновенко